

„AM PESTE 80 DE ROLURI ÎN REPERTORIU” – interviu cu mezzosoprana LILIANA NIKITEANU

(Costin Popa – 14 ianuarie 2014)

Costin Popa: Vara trecută ai sărbătorit 20 de ani de prezență la Festivalul de la Salzburg. Cum ai ajuns pentru prima oară pe celebra scenă?

Liliana Nikiteanu: Ca întotdeauna în viață, a fost o întâmplare și deși eu nu cred în asemenea lucruri, chiar așa s-a petrecut. Am mers să dau audiție în fața lui Claudio Abbado. Se căuta o mezzosoprană pentru rolul Fiodor din „Boris Godunov” de Musorgski, au cântat foarte multe doamne și cred că nu numai în acea zi, pentru că audiția a fost în februarie și producția urma în aprilie. Am câștigat și așa a început colaborarea cu marele dirijor și cu festivalul salzburghez. Simplu, formula binecunoscută: audiție câștigată, contract obținut, producție realizată. Era în 1993.

C. P.: N-a fost deloc o întâmplare, ci o confirmare ca urmare a unui concurs. De bun augur.

L. N.: Da, pentru că spectacolul s-a înregistrat de casa de discuri Sony. Producția s-a reluat până în 1997 - 1998 și cum maestrul Abbado nu a putut dirija de fiecare dată, am cântat și sub bagheta lui Valery Gergiev. De asemenea, rolul Boris nu a fost totdeauna interpretat de Anatoli Kotcherga, basul care a făcut premiera, ci și de Samuel Ramey. Am avut colegi numai unul și unul.

C. P.: Cum au continuat colaborările în orașul lui Mozart?

L. N.: După „Boris Godunov”, un ansamblu care aparținea de Filarmonica din Berlin m-a invitat să cânt un ciclu de lieduri moderne, foarte greu de altfel, în concerte la Mozarteum. După care am plecat cu filarmoniștii berlinezi la Edinburgh, unde am interpretat „Te Deum” de Bruckner. După câțiva ani am fost chemată pentru Dorabella în „Così fan tutte” de Mozart. Anul trecut am cântat tot Bruckner, „Te Deum”, cu maestrul Zubin Mehta și Filarmonica din Israel.

C. P.: Cum îți se pare lucrul cu marii dirijori?

L. N.: Foarte normal, nimic special, în sensul că acești oameni sunt atât de umili în fața muzicii încât nu pot să spun decât că îi mulțumesc lui Dumnezeu că mă aflu în preajma lor, la acest nivel.

CECILIA BARTOLI – MUZICALITATEA CARE FRIZEAZA GENIUL

C. P.: În 2013 ai fost distribuită într-o producție cu „Norma” de Bellini în care Cecilia Bartoli a interpretat rolul principal. Știu că nu este pentru prima dată când cânți alături de faimoasa mezzosoprană, așa că te rog să-mi spui câteva cuvinte profesionale și de suflet despre ea?

L. N.: Este foarte greu să vorbești despre un om pe care-l iubești și mai ales să fii obiectiv. Noi eram proaspăt angajați la Zürich în 1991, cântam același rol, Cherubino din „Nunta lui Figaro” de Mozart, o seară ea, o seară eu. Prima întâlnire pe scenă a fost în 1993 - dacă stau să mă gândesc, pentru mine a fost un an de destin, pentru că și cu Abbado tot în 1993 am început colaborarea - eram amândouă distribuite pe rolul Cenușăreasa din opera rossiniană, dar eu cântam și rolul Tisbe. Iar Elena Moșuc, ca să mai vorbesc despre o persoană pe care o iubesc, era Clorinda. Și eram două... surori îngrozitor de rele, Cecilia era Cenușăreasa cea bună iar Oliver Widmer, actualul soț al Cecilei, era Dandini.

C. P.: Și iată că ați rămas să colaborați până în aceste zile.

L. N.: Și sper ca această colaborare să continue măcar încă... 20 de ani de aici încolo. Fiecare a evoluat pe drumul ei, atât în viața profesională cât și în cea personală. Eu am o familie, un copil, Cecilia a făcut o carieră excepțională, nu știu câți au împlinit o asemenea performanță rămânând însă cu picioarele pe pământ și capul pe umeri. Noi ne înțelegem pe scenă din priviri, fiind doi oameni foarte terre-à-terre. Și să faci muzică în felul acesta este de fapt idealul.

C. P.: În ce ați mai cântat împreună?

L. N.: În „Così fan tutte”, ea a fost Fiordiligi și eu Dorabella. Cred că atunci s-a creat acest liant emoțional între noi, de fapt uman, pentru că atunci când ești alături de o ființă pe care începi s-o consideri chiar ca sora ta, deci te identifici cu rolul respectiv, asta spune foarte mult. Și nouă asta ni s-a întâmplat, se poate verifica, există un DVD. A doua colaborare, la fel de intensă, a fost în „Don Giovanni”, eu cântam Zerlina și ea Donna Elvira. De altfel, aici discutăm despre întregul ciclu Mozart - Da Ponte, iar eu sunt singura din distribuție care am jucat în toate filmele. În 1996, când eram însărcinată cu băiatul meu, a fost „Nunta lui Figaro”, în 2000 „Così fan tutte” și în 2001 „Don Giovanni”. Dacă te uiți, vezi că Nikiteanu este singura care figurează în toate trei. Spun asta cu orgoliu.

C. P.: Relatezi realitatea. Ați interpretat împreună și Rossini.

L. N.: Desigur, „Otello” pe care-l vom relua anul acesta la Théâtre des Champs-Élysées și la Festivalul de Rusalii de la Salzburg. Am mai cântat împreună și în „Le Comte Ory”.

C. P.: Bun, ca să încheiem capitolul Cecilia Bartoli, care ar fi principalele calități prin care performează?

L. N.: O putere de muncă absolut excepțională, o putere de concentrare absolut ieșită din comun și această cerbicie în ceea ce privește tehnica vocală. Nu lasă niciun sunet să iasă de pe „șina” care trebuie; și totul este de fapt încununat de o muzicalitate care frizează geniul, fiindcă nu ascult numai o voce frumoasă, ci sunt pătrunsă până în străfundurile ființei mele în momentul în care o ascult sau când cânt cu ea sau cântă ea lângă mine. Și asta nu mi se întâmplă cu mulți.

UN DIRECTOR EXCEPTIONAL, ALEXANDER PEREIRA

C. P.: Simțul artistic este fenomenal și reușește să-l exprime la modul superlativ. Am vorbit deja despre câteva roluri ale tale. Care a fost parcursul carierei din punctul de vedere al construcției, al abordării personajelor, al urmării fazelor prin care a trecut și trece vocea ta ?

L. N.: Foarte interesantă întrebarea și destul de complexă, nu voi putea răspunde în câteva fraze.

C. P.: Avem timp.

L. N.: În 1977, când am început studiul, aveam vocea necesară pentru a începe o carieră. În 1986 am început să cânt profesional pe scenă, deci iată că a trecut peste un sfert de secol și în toată această perioadă nu am făcut decât să cânt. Și etapele au fost, cred eu, cele mai firești pentru evoluția unei voci de mezzosoprană lirică. Am interpretat tot ce se poate Mozart, 10 - 12 roluri, ceea ce bineînțeles a însemnat o educație muzicală și o tehnică excepțională pentru că, fără Mozart, nu cred că se poate cânta un alt repertoriu. Apoi, Richard Strauss și compozitori francezi care mi-au venit ca o mânășă. Nu uit etapa uceniciei de la Galați, între 1986 și 1990, în care s-au șters podelele cu mine dar a fost foarte instructiv, am cântat de toate, de la operă, operetă, musical, concerte simfonice, inclusiv cele festive pentru partid. Râdem noi, râdem, dar era foarte multă muncă și cântam, efectiv cântam.

C. P.: Când s-a produs declinul ?

L. N.: Din fericire am avut norocul să întâlnesc un director excepțional, Alexander Pereira, pe atunci managerul Operei din Zürich, care a avut intuiția de a mă așeza alături de cântăreți și dirijori mari, în repertoriul care îmi convenea perfect. Niciodată nu am primit un rol care să nu mi se potrivească, a știut exact ceea ce-mi trebuie ca să evoluez. El este vânzător și cumpărător de cai de curse și este un compliment când fac această comparație, căci are intuiția câștigătorului, intuiția alegerii calului de curse și în noi, cei câțiva tineri pe care i-a luat și care mai sunt încă pe „piață” - știu că nu sună bine dar este efectiv o piață - a văzut caii de curse. Și iată continuăm să colaborăm, inclusiv la Salzburg unde este acum directorul festivalului. Ce să-ți spun, repertoriul a fost enorm, am adunat peste 80 de roluri.

C. P.: Absolut impresionant. Știu că ai cântat și Fricka în „Aurul Rinului” de Wagner.

L. N.: Da, este ceva mai nou. Și opere ruse, de exemplu „Logodnica țarului” de Rimski-Korsakov, în care rolul Liubașa a fost rol de maturitate. Este de fapt o treaptă mai sus decât Carmen, după părerea mea, între Carmen și Eboli. Acel rol mi-a deschis drumul către Fricka și către tot repertoriul care va urma de-acum înainte. Poate că un tânăr cântăreț citește ceea ce consemnezi tu, așa că sper să observe că am ajuns ca după aproape trei decenii să fiu încă pe piața liricii și să cânt un repertoriu care include și opere de Händel. Asta înseamnă că am avut o bază tehnică sănătoasă și că am studiat foarte sistematic, că am cântat repertoriul care mi s-a potrivit, pentru că altfel este foarte

ușor să te bramburești, să pici de pe această sârmă pe care noi mergem deasupra unei prăpastii. Te uiți stânga – dreapta dar dacă ai căzut este foarte greu să revii. Și exact la asta am vrut să mă refer acum, să-i fac curaj unui tânăr să nu se repeadă imediat la un repertoriu pe care ar putea să-l facă dar nu este necesar.

„EU ȘI VOCEA MEA – DOUĂ PRIETENE BUNE”

C. P.: Foarte important. Studiezi continuu?

L. N.: Sistematic dar nu continuu. Cei care vor să audă că studiez 365 de zile pe an vor fi total dezamăgiți. Pentru că eu consider că vocea nu este un instrument ci o ființă vie. Unui instrument poți să-i schimbi o coardă, poți să-l acordezi, poți face ceva. Instrumentul meu este o ființă pe care eu trebuie s-o cunosc, s-o iubesc și s-o respect; ca orice ființă are de toate, astăzi vrea, mâine nu vrea și trebuie luată cu binișorul și să i se dea ceea ce are ea nevoie ca să fim prietene bune. De aceea și studiul trebuie făcut într-un stil constructiv, dacă nu studiez azi nu-i tragedie, nu mă bate Doamne-Doamne cu toiagul. Eu și cu vocea mea studiem împreună rolul, facem vocalizele potrivite, totul trebuie să fie făcut în bună înțelegere. Dar, într-adevăr, studiez și acesta este scopul meu pentru ca, în viitor, vocea să rămână atât de proaspătă cât este acum și cât mai mult timp proaspătă. În momentul când nu va mai fi așa, cred că pur și simplu o să mă opresc din cântat.

C. P.: Mulțumesc pentru această confesiune în numele tuturor cititorilor interesați. Ai început ca mezzosoprană lirică. Cum a evoluat glasul tău pe parcursul celor aproape 30 de ani?

L. N.: Am fost mezzosoprană lirică și voi sfârși astfel, asta-i clar. Dar anii de maturitate aduc armonice noi, dimensiuni noi acestui dat, pe care eu pot să-l îmbrac cu diverse haine. Da, anii pe care i-am câștigat ca experiență, rolurile, familia au adus noi dimensiuni acestei voci, care întotdeauna va fi lirică. Și de aceea pot să intru într-un repertoriu ceva mai dramatic, în opusuri de Wagner sau Britten. Britten a scris foarte interesant pentru mezzosoprană și sunt bucuroasă că am fost întrebată pentru asemenea partituri care fac parte acum din proiectele mele.

C. P.: Deci pentru viitor la ce roluri te gândești?

L. N.: Asta-i o întrebare foarte bună pentru că repertoriul s-a diminuat puțin. Eboli, Amneris sau Azucena nu intră în vederile mele, acolo trebuie să fie altă voce și altă persoană, ori eu sunt „genul Cherubino” care s-a maturizat între timp. Deci nu știu ce să-ți spun mai mult, pentru că și eu sunt în căutări. Rămân preclasicii, francezii, englezii (vezi Britten) și o parte din repertoriul german. Plus repertoriul de concert.

C. P.: Sigur că da, la repetiția generală cu „Norma” am văzut în cabina ta partitura „Wesendonck Lieder” de Wagner. Cu ce scop?

L. N.: Primisem o întrebare cu puțin timp înainte pentru un concert în cadru privat pentru o societate nordică, foarte interesant, la Castelul Rapperswil de pe malul lacului Zürich. Un concert foarte serios, cu un ciclu excepțional pe care, iată, am avut ocazia să-l abordez foarte în amănunt, pentru că desigur îl știam dar acum l-am lucrat în profunzime.

„CÂNT MAI BINE DUPĂ CE PREDAU O LECȚIE DE CANTO”

C. P.: Vorbind despre viitor poate sunt și alte preocupări la care Liliana Nikiteanu gândește în momentul de față.

L. N.: Desigur, dar nu este vorba numai de gândit ci și de chestiuni practice. Predau canto, am eleve și în ultimul timp chiar sistematic; pedagogia este un pas foarte important pentru viitor și trebuie să recunosc că și pe mine mă ajută în cânt și în tehnică, pentru că-mi pun probleme despre cum s-ar putea rezolva cutare sunet sau frază, ca să le explic elevelor. Cânt mai bine după ce predau o lecție de canto. Deci pedagogia.

C. P.: Să menționez pentru cititorii noștri că ești în al 22-lea an de stagiune la Opera din Zürich, una dintre cele mai prestigioase pe eșichierul internațional și contractul va continua, nu?

L. N.: Da, a fost prelungit deja din 2010 în 2014 și probabil va fi prelungit în continuare. Evident că acest lucru mă onorează dar pe de altă parte a fost onorată și munca mea de trei decenii.

C. P.: Ceea ce este foarte frumos. Și pe când în România?

L. N.: Când voi fi invitată și se găsește repertoriul corect pentru mine, cu dragă inimă!

C. P.: Sper ca responsabilii să ia aminte și cât de curând să te vedem, în primul rând, la București.